સપ્રેમ ભેટ.

સ્વર્ગસ્થ શ્રીમતી સૂળીબેન ભોગીલાલ
ઝવેરીની યાદગીરીના અર્થે
સપ્રેમ ભેટ.

[redacted]-[illegible]

[illegible]

ગીરધર ભુવન,
લેમીંગ્ટન રોડ,
મુંબાઈ નં. ૪

આપનો
ભોગીલાલ અમરતલાલ ઝવેરી.

અમદાવાદ-સલાપોસરોડ, ધી ડાયમંડ જ્યુબિલી પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં
પરીખ દેવીદાસ છગનલાલે છાપ્યું.

અર્પણ પત્રિકા.

જૈન શાસન ઉદ્ધારક પ્રવર્તનીજી,

મહારાજશ્રી કલ્યાણસરીજીના શિષ્યા

ગુરૂણીશ્રી સુમંગળાસરીજી !

તમોને સતત ધર્મધ્યાનનો અભ્યાસ બાળપણથી પરિચીત થયેલ હોવાથી નાની વયમાં બાળવિધવા તરીકે દુઃખ માથે આવી પડેલ તે સંસારી અવસ્થામાંથી, જન્મ મરણના બંધનો તોડવામાં સમર્થ બન્ને રૂપ ચારિત્રનો બત્રીસ વયની, ઉમરે તમોએ સ્વીકાર કર્યો; તમારી સહાનુભૂતિ ધર્મ કાર્યોમાં મને તેમજ મારા કુટુંબીજનોને પ્રાપ્ત થઈ તેવી ઉપકાર વૃત્તિના અંગે આ લઘુ પુસ્તક તમોને અર્પણ કરવામાં તમારા ગુરૂશ્રી આચાર્યશ્રી વિજય-મોહન સૂરિશ્વરની અનુમતિથી અર્પણ કરેલ છે.

મુંબાઈ
તા. ૩૦-૯-૩૪ } ભોગીલાલ અમરતલાલ ઝવેરી.

પ્રસ્તાવના.

" તત્વભાવના " ગ્રંથના મૂળ કર્તા શ્રીમાન્ માથુર સંઘના આચાર્ય મુનિશ્રી અમિતગતિ છે. તેમના જન્મ કાળ સંબંધી હજી સુધી પુરતી વિગતો મળી શકી નથી. માત્ર તેમના રચેલા કેટલાક પુસ્તકોમાં પુસ્તક રચવાનું વર્ષ આપેલ હોવાથી તેમનો જન્મકાળ વિક્રમ સંવત ૧૦૨૫ લગભગ હોવો જોઈએ. શ્રીમાન્ આચાર્ય અમિતગતિ રાજા મુંજના વખતમાં થયા હતા. રાજા મુંજ ભોજરાજાના કાકા થાય, અને માળવદેશના રાજા હતા.

આચાર્ય શ્રી અમિતગતિસૂરિએ રચેલા પુસ્તકોની યાદી નીચે મુજબ છે:—

સુભાષિત રત્નસંદોહ	તત્વભાવના
ધર્મપરીક્ષા	જંબૂદ્વીપ પ્રજ્ઞપ્તિ
શ્રાવકાચાર	ચંદ્રપ્રજ્ઞપ્તિ
ભાવનાદ્વાત્રિંશિકા	સાર્ધદ્વય દ્વીપ પ્રજ્ઞપ્તિ
પંચસંગ્રહ	યોગસાર પ્રાભૃત

સુભાષિત રત્નસંદોહ સંવત્ ૧૦૫૦ તથા ધર્મ પરીક્ષા સંવત્ ૧૦૭૦ માં રચેલ છે. બીજા ગ્રંથોના રચનાના કાળ સંબંધી નિર્ણયાત્મક રીતે કહી શકાય તેમ નથી.

તત્વભાવના પુસ્તકમાં તત્વભાવોના સ્વરૂપનું વર્ણન ૧૨૦ શ્લોકમાં કરેલ છે, તેમજ સંક્ષેપમાં પ્રત્યેક વિષય ઘણી સુંદરતાથી વર્ણવેલ છે.

ભાવના દ્વાત્રિંશિકામાં ૩૨ શ્લોક છે. તેની કવિતા

નિવેદન.

"તત્વભાવના" પુસ્તકનું પરિશીલન કરવાની તક શ્રીમાન્ અમિતગતિ આચાર્ય કૃત સુભાષિત રત્નસંદોહનું ભાષાંતર પ્રગટ કરવા સારૂ શ્રીમાન્ આચાર્યના અન્ય પુસ્તકોના વાંચન કરવાના લીધે મળી હતી. શ્રીમાન અમિતગતિકૃત સુભાષિત રત્નસંદોહનું ભાષાંતર મારા સદ્ગત મિત્ર દયાળભાઈ ગંગાધર ભણસાલીએ કરેલ હતું પરંતુ તેમાં કેટલીક ત્રુટીઓ રહી ગઇ હતી તેના માટે કેટલુંક ભાષાંતર તેમના વડીલ બંધુના આગ્રહથી મારે કરવું પડ્યું. અને તે પુસ્તક વીર સંવત ૨૪૫૮ અને સને ૧૯૩૨ માં પ્રકાશિત થઈ ગયું હતું. પરંતુ શ્રીમાન્ અમિતગતિના અન્ય પુસ્તકોનું વાંચન કરતાં તત્વભાવના પુસ્તકના પ્રકાશનના માટે મને ઇચ્છા થઈ હતી અને તે ભાવના ફળીભૂત થવાનો સમય દુઃખમય પ્રસંગના લીધે ઉદ્ભવિત થયો સુભાષિત રત્નસંદોહના પ્રકાશન પછી એકાદ વર્ષ વ્યતીત થતાં મારા ધર્મપત્ની શ્રીમતી મૂળીબેનને સુવાવડની અંદર ટુંકી માંદગી આવી પડી અને તેના લીધે તેમનો અમર આત્મા નશ્વર દેહનો ત્યાગ કરી ગયો તેની યાદગીરી માટે પુષ્પાંજલી રૂપે ઉપર્યુક્ત પુસ્તક પ્રકાશિત કરવા વિચાર થયો. જેથી તેવી ઇચ્છાને આધીન થઇ તત્વભાવના પુસ્તકનું ભાષાંતર કરવા સારૂ મન પ્રેરાયું હતું. પુસ્તકમાંના શ્લોકો ભર્તૃહરિ શતકની બરોબરી કરી શકે તેવા સરલ તથા બોધદાયક છે, એટલે તેવું ઉપયોગી પુસ્તક

વાંચક વૃંદના હાથમાં મુકવા સારૂ આ પ્રયત્ન કરેલ
તો તેના વાંચનથી વાંચકવૃંદને સદ્જ્ઞાનનો લાભ થાય
યોગના માર્ગ તરફ પ્રેરણા થાય તેવી ભાવનાથી આ પુસ
વાંચકવૃંદના હાથમાં મુકવામાં આવે છે, અને તેનો વાંચ
વૃંદ સદ્ઉપયોગ કરે તેમ ઇચ્છી હું વિરમું છું.

સંવત ૧૯૯૦
ભાદરવા વદી ૮
તા. ૩૦–૯–૩૪
મુંબાઇ નં. ૪

ભોગીલાલ અમરતલાલ ઝવેરી
પ્રકાશક.

ગુરૂણીશ્રી સુમંગળાસરીજીનું ટુંક જીવન ચરિત્ર.

હાલના સમયમાં જીવન ચરિત્ર લખવા એટલે કે પ્રસ્તુત સર્વે ગુણોનો સમાવેશ તેમાં થઈ જાય તેવી પદ્ધતિ જોવામાં આવે છે. માટે તેવો અપવાદ ના થાય તેવી ભીતિથી ટુંકમાં જીવન ચરિત્ર લખવામાં આવે અને અન્યજનને પ્રશંસનીય જરૂર લાગે તેવા શુદ્ધ સારા ગુણો ભાવશીલ વ્યક્તિમાં મળી શકે તો તેવા ગુણોનું યથાર્થ વર્ણન કરવું અનુચિત્ત ના ગણાય તેવા એક વ્યક્તિ સુમંગળાસરીજીને ગણી તેમનું જીવન ચરિત્ર લખવા પ્રયત્ન કરેલ છે. ગુરૂણીશ્રી સુમંગળાસરીજીનું સંસારીક નામ શ્રીમતી માણેક બેન હતું. તેઓનો જન્મ રાજનગરમાં શેઠ મંછારામ ગોકળદાસ મુનસફના પૌત્ર શ્રીમાન્ અમરત-લાલ ચુનીલાલ ઝવેરીના ધર્મ પત્ની ગંગાબાઈની કુક્ષિએ સંવત ૧૯૫૧ ના ફાગણ સુદી ૧૧ ને શુક્રવાર તા. ૭ માર્ચે ૧૮૯૫ ના રોજ થયો હતો.

બાળપણમાં અભ્યાસ કરવાની તીવ્ર બુદ્ધિના લીધે તેમણે ઉજમબાઇની કન્યાશાળામાં દરેક વર્ગમાં ઉચ્ચ પદવી મેળવી હતી. તેમજ તેમના સહાધ્યયી તરીકે ગંગાસ્વરૂપી શ્રીમતી ગંગાબેન બાલાભાઈ ઝવેરીને મેળવવામાં ભાગ્યશાળી થયા હતા કે જે મહાત્મા ગાંધીજીના શિષ્યા તરીકે કામ કરી રહ્યા છે. તેમનો અભ્યાસ સમયાનુસાર ગુજરાતી પુસ્તકો

સુરતા હતા. પરંતુ સંસ્કૃત ભાષાનું જ્ઞાન મેળવવા ઈ[...]
હતી એટલે ગોઠ સમાગમમાં તેવો અભ્યાસ શરૂ કરી શક[...]
હતા. તેમનું લગ્ન સંવત ૧૯૬૬માં વકીલ [illegible]
મંછારામના સદ્‌ગત પુત્ર ભાઈશ્રી ચીમનલાલ સાથે થ[...]
હતું. પરંતુ ભાગ્યવશાત્ તેવી જીંદગીનું સુખ ઘણીજ ટુ[...]
મુદતમાં નષ્ટ થવાનો દુઃખદાયક પ્રસંગ સંવત ૧૯૬૭[...]
જ્યેષ્ઠ સુદી ૬ના રોજ ભાઈશ્રી ચીમનલાલના દેવગત થવા[...]
તેમને પ્રાપ્ત થયો. નાની વયમાં કોઈ સંબંધીનું મૃત્યુ જોવા[...]
પ્રસંગ પડેલ નહિ હોવાથી આવી વૈધવ્યની આફત પોતા[...]
માથે એકાએક વીજળી માફક આવી પડી તેના લીધે તેમ[...]
તથા કુટુંબી સ્નેહમંડળને ઘણું દુઃખ લાગ્યું. કેટલોક સમ[...]
વીત્યાબાદ ધર્મ ઉપરની પ્રવૃતિ પ્રમાણમાં વધતી ચાલી[...]
વૈધવ્યના પંદરેક વર્ષ દરમીયાન જુદી જુદી જાતની ના[...]
તપશ્ચર્યાયો કર્યાબાદ ચારિત્ર રૂપી રત્ન મેળવવા પ્રવર્તન[...]
સાધ્વીજી કલ્યાણશ્રીજીના સતત ઉપદેશથી સંસાર અસ[...]
જાણી ઈચ્છા થઈ ત્યારબાદ સર્વે કુટુંબીઓએ રાજીખુશી[...]
રજા આપ્યા બાદ સંવત ૧૯૮૩ના માગશર સુદી ૩ના રો[...]
તેવું ચારિત્રરૂપી રત્ન અંગિકાર કરવા તેઓ ભાગ્યશા[...]
થયા. અને પોતાના પિતૃકુળમાં તથા શ્વસુરકુળમાં અલંકા[...]
તરીકેની વ્યક્તિપણાનો અલોપ થયો. તેમના સદ્‌ગુણોનું યથા[...]
વર્ણન ચારિત્ર ધારી પોતે થયેલ હોવાથી આપવું ઉચિ[...]
નથી, કારણકે સંસારનો ત્યાગ કરેલ હોવાથી તેઓ ઉપ[...]
રાગ કરવો તે પણ ધર્મ દ્રષ્ટિએ દોષ રૂપ લાગે છે. છત[...]

લાગણીના લીધે એટલું કહ્યા વગર રહી શકાય તેમ નથી કે તેઓને મારા પ્રત્યે એક વડીલ બંધુ તરીકે માન હતું તેમજ મારા વિચારો ઉપર તેમને પણ વિશ્વાસ હતો, પોતાની જીંદગીના અવનવા પ્રસંગોમાં તેમજ માથે આવી પડેલ વૈધવ્યપણામાં ખાસ સહાનુભૂતિના માટે તેઓ હમેશાં અપેક્ષા રાખતા હતા. અને તેઓના સરળ શાંત સ્વભાવના અંગે મારી જીંદગીની અનેક ગુંચવણોમાં મને સહાયભૂત થયા હતા. તેમનો માતાપિતા તરફ પુજ્યભાવ તેમજ નાના બંધુઓ તથા બેનો તરફનો સ્નેહભાવ એટલો વધારે વિસ્તીર્ણ હતો કે અત્યારે ચારિત્ર અવસ્થામાં પણ તેમની જીભપર ગુરૂણીશ્રીનું નામ નહી આવતાં સ્નેહાળ નામ માણેકબેન જલદીથી ઉચ્ચારાઈ જાય છે. અન્ય વ્યક્તિઓના ઘણા પ્રસંગો થોડા વખતમાં તેમને પડયા હતા ને તેમની તરફથી પણ તેવીજ લાગણી તેમના તરફ હજીસુધી ટકી શકી છે. તે તેમના ગુણોનું ગાન સિવાય બીજું શું હોઈ શકે. આવું રત્ન અમોને પ્રાપ્ત થયું જેમનાથી શ્વસુરકુળ તથા પિતાકુળ ઉજ્વલિત થયું તેવા શુભ વ્યક્તિનું જીવન અન્ય જનોને માર્ગદર્શક થઈ પડે તેટલી ઇચ્છા રાખી આ જીવન ચરિત્ર અત્રે સંપુર્ણ કરૂં છું.

મુંબાઈ – તા. ૩૦–૯–૩૪ } ભોગીલાલ અમરતલાલ ઝવેરી.

સ્વર્ગસ્થ શ્રીમતી મૃળીબેન ભોગીલાલ ઝવે

[illegible]

[illegible] पुरस्तात् [illegible] न च [illegible] न च [illegible] ॥

[illegible] [illegible] [illegible]

ૐ શ્રી વીતરાગ નમઃ ।

શ્રીમાન્ અમિતગતિ આચાર્ય વિરચિત

તત્વભાવના.

(ગુજરાતી ભાષાંતર સહિત)

[illegible] ।
[illegible] ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥१॥

[illegible] (૧)

[illegible] ।
[illegible] ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥२॥

હે જીનેંદ્ર ભગવાન, મારા સઘળા દિવસો અર્હંતની ભક્તિની લીનતામાં, નિર્મળ જીન વાણીના અભ્યાસમાં, અન્યલોકના અપવાદના અબોલાપણામાં, શક્તિવાન લોકોની કિર્તિના માનમાં, ચારિત્રને માટે ચિત્તના ઉદ્યમમાં, કોપ આદિ શત્રુઓના નાશ કરવામાં અને પરમાત્મામાં પોતાના આત્માને લીન કરવામાં પસાર થાય. (૨)

आलस्याकुलितेन मूढमनसा सन्मार्गनिर्णाशिना ।
लोभक्रोधमदप्रमादमदनद्वेषादिदिग्धात्मना ॥
येद्देवाचरितं विरुद्धमधिया चारित्रशुद्धेर्मया ।
मिथ्या दुष्कृतमस्तु भो जिनपते ! तत्त्वत्प्रसादेन मे ॥३॥

હે જીનેંદ્ર ભગવાન, આળસથી અકળાએલા મારા મૂર્ખ મનથી સદ્દમાર્ગથી આડા જતાં અને પોતાના આત્મામાં લોભ ક્રોધ મદ પ્રમાદ મદન દ્વેષ આદિ ભાવનાઓથી લિપ્ત થવાના લીધે ચારિત્રની શુદ્ધતાથી વિરૂદ્ધ મારાથી જે જે કાર્યો થયા હોય તે સર્વે કાર્યોના પાપ તમારા પ્રસાદ વડે નાશ થાય. (૩)

जीवाजीवपदार्थतत्त्वविदुषो बंधास्रवौ रुंधतः ।
शश्वत्संवरनिर्जरे विदधतो मुक्तिश्रियं कांक्षतः ॥
देहादेः परमात्मतत्त्वममलं मे पश्यतस्तत्त्वतो ।
धर्मध्यानसमाधिशुद्धमनसः कालः प्रयातु प्रभो ॥४॥

[illegible]

[illegible] ।
[illegible] ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥५॥

[illegible]

[illegible] ।
[illegible] ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥६॥

[illegible]

તથા મારા શત્રુ તરફ, સુવર્ણના સમુદાયમાં અગર ... માણસોની સભામાં, નગરમાં અગર વનમાં, સુખમાં અ દુઃખમાં, જીવવાપણામાં અગર મૃત્યુમાં સમાન રૂપ એ સમતા ભાવ રાખવામાં પસાર થાવ. (૬)

सुखे वा दुःखे वा व्यसनजनके वा सुहृदि वा ।
गृहे वारण्ये वा कनकनिकरे वा दृपदि वा ॥
प्रिये वानिष्टे वा मम समधियो यांतु दिवसा ।
दधानस्य स्वान्ते तव जिनपते ! वाक्यमनघम् ॥७॥

હે જીનપતિ, સુખમાં અથવા દુઃખમાં, શત્રુ અથવા મિત્ર તરફ, ગૃહમાં અથવા વનમાં, સુવર્ણના લામાં અગર પત્થરમાં, પ્રિય વસ્તુ અગર અપ્રિયવસ્તુ સમતા બુદ્ધિ રાખીને પાપ રહિત વાક્યને પોતાના ધારણ કરી મારા દિવસો પસાર થાવ. (૭)

ये कार्यं रचयंति निंद्यमधमास्ते यांति निंद्यां गतिम् ।
ये वंद्यं रचयंति वन्द्यमतयस्ते यांति वंद्यां पुनः ॥
ऊर्ध्वं यान्ति सुधागृहं विदधतः कूपं खनंतस्त्वधः ।
कुर्वन्तीति विबुध्य पापविमुखा धर्मं सदा कोविदाः ॥

જે નીચ લોકો નિન્દાને લાયક ખરાબ કાર્ય અને જે પુજ્યનીય લોકો પ્રશંસાને લાયક સારા કાર્ય ... તેવા નીચ લોકો નીચ ગતિમાં જાય છે અને તેવા ...

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

મારી શ્રી છે, મારો પુત્ર છે, મારો મિત્ર છે, મારી

માતા છે, મારી બેન છે, મારી પુત્રી છે, મારો શત્રુ
મારૂં નગર છે, મારૂં ઘર છે, મારૂં વન છે આ પ્રમાણે
તુચ્છ બુદ્ધિ મનુષ્યને સંસારપણાની વૃદ્ધિ કરે જાય
ત્યાં સુધી દુઃખ રૂપી વૃક્ષને છેદન કરવાવાળી મુ
ક્યાંથી જીવ મેળવી શકે ? (૧૦)

नाहं कस्यचिदस्मि कश्चन न मे भावः परो विद्यते ।
मुक्त्वात्मानमपास्तकर्मसमितिं ज्ञानेक्षणालंकृतिम् ॥
यस्यैषा मतिरस्ति चेतसि सदा ज्ञातात्मतत्वस्थितेः ।
बंधस्तस्य न यंत्रितं त्रिभुवनं सांसारिकैर्बन्धनैः ॥११॥

જ્યારે જ્ઞાન દર્શન સ્વભાવથી શોભાયમાન તથ
દ્રવ્યકર્મ અને ભાવકર્મ સમુદાયને દૂર રાખવા વાળી મ
આત્મસ્વરૂપ જાણવા વાળા મનુષ્યમાં પેદા થાય છે ત્યાં
હું કોઈ નો નથી તેમજ કોઈ મારૂં નથી તેવી રીતને
ભાવ પેદા થાય છે તેવા મહાત્માઓને કર્મોનો બંધ રહેત
નથી કારણકે ત્રણે લોકોમાં સંસારી પ્રાણી માત્રને સંસા
રના બન્ધનો જકડેલા છે. (૧૧)

चित्रोपायविवर्धितोपि न निजो देहोपि यत्रात्मनो ।
भावाः पुत्रकलत्रमित्रतनयाजामातृतातादयः ॥
तत्र स्वं निजकर्मपूर्ववशगाः केषां भवन्ति स्फुटं ।
विज्ञायेति मनीषिणा निजमतिः कार्या सदात्मस्थिता ॥१२

[illegible]

[illegible] (१३)

[illegible] ।
[illegible] ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥१३॥

[illegible] (१३)

[illegible] ।
[illegible] ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥१४॥

જે કોઈ માત્રા, પદ, વાક્ય અથવા અર્થ મા[illegible] વિશેષ રીતે બોલાઈ જવાયા હોય તે સર્વે દોષોને [illegible] કરીને ક્રોધ કષાય ગર્વ મોહ વિગેરેમાં આસક્ત થયેલા [illegible] આત્માને બાળકની માફક જીનેશ્વર ભગવાનના મુખ [illegible] ળમાંથી નીકળનારી સરસ્વતી દેવી ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાન રૂપી વિ[illegible] કરીને મને પરમ પ્રશંસનીય પદ એટલે મોક્ષપદ આપો. (૧[illegible]

निःसारा भयदायिनोऽसुखकरा भोगाः सदा नश्वराः ।
निंद्यस्थानभवार्तिभावजनकाः विद्याविदां निंदिता ॥
नेत्थं चिंतयतोऽपि मे बत मतिर्व्यावर्तते भोगतः ।
कं पृच्छामि कमाश्रयामि कमहं मूढः मपद्ये विधिम् ॥१[illegible]

ઇન્દ્રિયોના ભોગો આ સંસારમાં અસાર તથા ભ[illegible] રૂપ છે. દુઃખને આપનારા અને સદા નાશ થના[illegible] છે, દુર્ગતિમાં પેદા કરનારાં તથા વિદ્વાન જનો[illegible] નિંદાયેલા છે, આ પ્રમાણે વિચાર કર્યા છતાં પણ મા[illegible] મતિ તેવા ભોગોથી દૂર રહેતી નથી. તો પછી હું બુદ્ધિ[illegible] હીન [illegible] કોની સલાહ લઉં અથવા તો કોનો આશ્ર[illegible] [illegible] અથવા તો કેવી વિધિને યાચના કરૂં? (૧૫)

[illegible] मे [illegible] —
[illegible] ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥१६॥

[illegible]

...मोहेन दुर्वासनयान्धया कृतं न किं मयासिते ।
...देव मे चरणाब्जे मुनिजन[illegible]र्पिते ॥
...मनेन न मानसे गत दया स्वस्मिन्नपि क्रूरात्मना ।
...निर्लज्जं यथा कृपण हृदयं कृत्वा मनो निघ्नता ॥१७॥

[illegible] (૧૭)

...गेणेन सर्वीगमेन वपुषा स्वर्गापवर्गार्थिनः ।
...मात्मनो गुणकारिणा यदि तदा संपदाँ गता इतिः ॥
...र्मलिनेन विगर्हितेन कुलदं स्वर्ग यदि प्राप्यते ।
...लाभः केन न मन्यते च तदा लोकाश्रयति ज्ञानता ॥१८॥

જો દુર્ગંધથી ભરેલા તથા મલીન શરીરવડે સુખ આપનારી સ્વર્ગ અગર મોક્ષની સંપત્તિ મળી શકે તે તેમાં શું હાનિ હોઇ શકે? જેવી રીતે સુખને આપનાર રત્ન મળી જાય તો જગતની મર્યાદા જાણનાર કયો તેને લાભ તરીકે ના માની શકે? (૧૮)

मृत्यूत्पत्तिवियोगसंगमभयव्याध्याधिशोकादयः ।
सूयंते जिनशासनेन सहसा संसारविच्छेदिना ॥
सूर्येणेव समस्तलोचनपथप्रध्वंसबद्धोद्यमा ।
हन्यंते तिमिरोत्कराः सुखहरा नक्षत्रविक्षेपिणा ॥१९॥

જેવી રીતે નક્ષત્રોને છુપાવનાર સૂર્યથી સઘળી આંખોની જોવાની શક્તિને રોકનાર અને સુખને લઇ જનાર અંધકારના સમૂહનો નાશ થાય છે, તેવી રીતે સંસારનો છેદ કરવાવાળા જિનશાસનથી મરણ તથા જન્મ, સંબંધીઓનો વિયોગ તથા અનિષ્ટનો સંયોગ, ભય, રોગ, મનનો શોક વિગેરે દુઃખોનો નાશ એકદમ થઈ જાય છે. (૧૯)

[illegible]भवनगनपरा [illegible] लोकयात्रा ।
[illegible] स्फुरति न मुनेमुण्णती लोकयात्राम् ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥२०॥

[illegible] મુનિના [illegible] જુદા જુદા પ્રકારની [illegible]

[illegible]

नो वृद्धो न [illegible] न [illegible] न [illegible] ।
नो शूद्रो न [illegible] न [illegible] न [illegible]
[illegible] ।
[illegible] ॥१७॥

[illegible]

[illegible] ।
ध्यानेनैव निवर्तते न तपसा योगेन न ज्ञानिनाम् ॥
देहाद्यहंकृति[illegible] स्वाभाविकं निश्चयम् ।
[illegible] निर्वाणदानक्षमम् ॥१८॥

[illegible]

કિંતુ તપ કરવાથી અથવા તો જ્ઞાનિલોકની સંગતિથી
કરી શકાતો નથી, કારણકે શાંત ચિત્ત વાળાઓને
આપવામાં સમર્થ, શરીર તથા આત્માને જુદા પાડવા
કારણભૂત જ્ઞાનવડે ઉત્પન્ન થયેલ નિશ્ચળ તથા સ્વાભા
વૈરાગ્ય છે, તે સિવાય બીજો કોઈ ઉપાય નથી. (૨૨)

कः कालो मम कोऽधुना भवमहं वर्ते कथं सांप्रतम् ।
किं कर्यात्र हितं परत्र मम किं किं मे निजं किं परम् ॥
इत्थं सर्वविचारणाविरहिता दूरीकृतात्मक्रियाः ।
जन्मांभोधिविवर्तपातनपराः कुर्वन्ति सर्वाः क्रियाः ॥२३॥

મારો કયો કાળ છે, મારો કયો ભવ છે, વર્તમાન
સમયમાં કેવી રીતે હું વર્તું છું, આ જન્મમાં મારૂં
હિતકારી કર્તવ્ય છે તેમજ અન્ય જન્મમાં શું હિતકારી
કર્તવ્ય છે, આ જગતમાં મારૂં શું છે અને મારૂં શું નથી
એવી રીતના સર્વ પ્રકારના વિચારો કર્યા વગર તેમજ
આત્માના આચારની ક્રિયાઓ દૂર રાખીને સંસાર સમુદ્રમાં
ભવ પરંપરાને કરવા વાળી બધી ક્રિયાઓ મનુષ્યો કર્યા
કરે છે. (૨૩)

येषां काननमालयं शशधरो दीपस्तमश्छेदकः ।
भैक्ष्यं भोजनमुत्तमं वसुमती शय्या दिशस्त्वम्बरम् ॥
[illegible] निर्धूय कर्माणि ते ।
[illegible] निवासमस्तविपदं दीनैर्दुरापं परैः ॥२४॥

[illegible] (૮૪)

[illegible]ता मे मम मेदिनी मम गृहं मे बान्धवा मे नराः ।
नागा मे मम मन्दिरं मम सुखं मे मल्लना मे जनाः ॥
[illegible] मोहमहान्धकारविवशस्येति[illegible] ।
[illegible] ॥८५॥

[illegible] (૮૫)

स्निग्धाभ्यां [illegible] गिरो ।
[illegible] ॥
[illegible] ननु कथं [illegible] ।
[illegible] ॥८६॥

જ્યાં આગળ આ શરીર [illegible] [illegible] તે અન્ય સંબંધ સારી રીતે જાણીતો છે કે તેમાં [illegible] એક એકની સાથે આવી આવે છે. તેમજ જન્મ લેતાં સાથે મરણ પર્યંત ચાલુ રહે છે, છતાં પણ તેમાં અન્તે વિખુટા પડવું પડે છે. તો પછી આ દુનીઆમાં બી કોઇનો એટલે કે સ્ત્રી પુત્રાદિનો વિયોગ થતાં બુદ્ધિમ પુરૂષોએ શોકનો ત્યાગ કરવો જોઈએ. (૨૬)

तिर्यंचस्तृणपर्णलब्धधृतयः सुप्ताः स्थलीशायिनः ।
चिंतानन्तरलब्धभोगविभवा देवाः समं भोगिभिः ॥
मर्त्यानां विधिना विरुद्धमनसा वृत्तिः कृता सा पुनः ।
कष्टं धर्मयशःसुखानि सहसा या सूदते चिंतिता ॥२७॥

વિરૂદ્ધ મનવાળા વિધિએ પશુઓને ઘાસ તથા પ ખાવાથી સંતોષ મેળવવાની તથા જમીન પર સૂઈ ર રહેવાની શક્તિ આપેલી છે. અને ભોગ ભૂમિવાળા મ ષ્યની સાથે દેવોને માત્ર વિચારથી ભૂખનો નાશ કરવા શક્તિ આપેલી છે. જ્યારે મનુષ્યોને એવી આજીવિક માટે તીવ્ર શક્તિ કરેલી છે કે જેની ચિંતાથી ધર્મ ય તથા સુખનો નાશ થઈ જાય છે. આવું કાર્ય બહુ દુઃખક છે. (૨૭)

भजसि दिग्विजयोपा यासि पातालमंग ।
भ्रमसि धरणिपृष्ठं लिप्स्यते स्वान्तलक्ष्मीम् ॥

[illegible] ।
[illegible] ॥२८॥

[illegible] (૨૮)

[illegible] ।
[illegible] ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥२९॥

[illegible] કરતો નથી. (૨૯)

[illegible] ।
[illegible] ॥

ं चित्तकुरंग ! जन्मगहने मात् भ्रमी [illegible] ।
स्तुं [illegible] ॥३०॥

હે ચિત્તરૂપી હરણ, તારી [illegible] મુક્ત
ી મેળવેલ આત્મીક ગુણ [illegible] મેળવવાની [illegible]
દેહરૂપી પારધીવાળા નાના પ્રકારના રોગ અને માઠ
ક કષ્ટોવાળા વૃક્ષોથી ભરપૂર તથા ભયાનક આરંભ કરવાવા
ળા ઇન્દ્રિયરૂપી ભીલ ગણોના સમૂહથી ભરપૂર તથા
રૂપી હરણના શત્રુઓથી ભયાનક બનેલા સંસારરૂપ
માં વ્યર્થરીતે કદી પણ ભ્રમણ ના કર. (૩૦)

सननिहतिर्ज्ञानोद्युक्तिर्गुणोज्ज्वलसंगतिः ।
रणविजतिर्जन्मत्रस्तिः कषायनिराकृतिः ॥
मतरतिः संगत्यक्तिस्तपश्चरणाध्वनि ।
रितुमनसो जन्मांभोधिं भवंतु जिनेन्द्र ! मे ॥३१॥

હે જીનેંદ્ર ભગવાન્, સંસારરૂપી સમુદ્ર તરવાને માટે
રામાં સાત વ્યસનના નાશ કરવાવાળા જ્ઞાનની ઉન્નતિ
જ્જવલ ગુણોની સંગતિ, ઇન્દ્રિયોનો વિજય, સંસારનો
ય, ક્રોધાદિક કપાયોનો નાશ, જીનેશ્વર ભગવાનના મતમાં
ચિ, પરિગ્રહોનો ત્યાગ અને તપનું આરાધન કરવાની
વનિ પ્રાપ્ત થાવ. (૩૧)

त्रव्याघातवृक्षे विषयसुखतृणास्वादनासक्तचित्ताः ।
निर्स्त्रिंशैरारमन्तो जनहरिणगणाः सर्वतः संचरद्भिः ॥

[illegible] ॥ १ ॥

[illegible]

न पिता न पुत्रा न स्त्रिया न माता ।
न पत्नी न भ्राता न [illegible] न पुत्राः ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥ २ ॥

[illegible] (३५)

निर्विकल्पार्थः सदा [illegible] ।
[illegible] न देहः [illegible] ॥

कथं बाह्यभूतानि वित्तानि तत्र ।
प्रबुद्धयेति कृत्यो न कुत्रापि मोहः ॥३४॥

આ સંસારમાં જુદા જુદા ઉપાયો કરી સદા સાચવેલું શરીર આપણી સાથે આવતું નથી. તો પછી બહાર રહે વાળી લક્ષ્મી વિગેરે કઇ રીતે આવી શકે એવો વિચાર કરી કોઈપણ ચીજ પર મોહભાવ કરવો ન જોઇએ. (૩૪)

शिष्टे दुष्टे सदसि विपिने कांचने लोष्ठवर्गे ।
सौख्ये दुःखे शुनि नरवरे संगमे यो वियोगे ॥
शश्वद्धीरो भवति सदृशो द्वेषरागव्यपोढः ।
प्रौढा स्त्रीव प्रथितमहसस्तस्य सिद्धिः करस्था ॥३५॥

જે કોઈ પુરૂષ સજ્જન અગર દુર્જનની સાથે, સભામાં યા વનમાં, સુવર્ણમાં અગર લોખંડમાં, સુખમાં અગર દુઃખમાં કુતરા તરફ અગર શ્રેષ્ઠ મનુષ્ય તરફ, સંયોગમાં અગર વિયોગમાં સમાનભાવ રાખી સદા ધીર તથા રાગદ્વેષ રહિત થાય છે, તેવા પ્રસિદ્ધ તેજસ્વી પુરૂષ પાસે મોક્ષરૂપી સ્ત્રી સુવાન સ્ત્રી સમાન પોતાના હાથમાં રમ્યા કરે છે. (૩૫)

अभ्यस्ताक्षकषायवैरिविजया विध्वस्तलोकक्रियाः ।
बाह्याभ्यंतरसंगमांशविमुखाः कृत्वात्मवश्यं मनः ॥
ये श्रेष्ठं भवभोगदेहविषयं वैराग्यमध्यासते ।
ते गच्छन्ति शिवालयं विकलिला बुद्ध्वा समाधिं बुधाः ॥३

[illegible]

[illegible] न [illegible] न [illegible] न [illegible] ।
[illegible] ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥१७॥

[illegible]

[illegible] ।
[illegible] शरीरं [illegible] ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥१८॥

જે આત્માએ ઇંદ્રિયોના વિષયો ઉપર જીત મેળવી છે તેવો આત્મા શરીરમાં પોતાને એક યાત્રાળુ ફરતો જોઈ પોતાના આત્માને નિત્ય સમજે છે. તેવો આ ભયાનક સંસારરૂપી સમુદ્રને ગાયની ખરી લીલા વડે પાર પામીને શીઘ્રપણે મોક્ષરૂપી લક્ષ્મીને છે. (૩૮)

बाह्यं सौख्यं विषयजनितं मुंचते यो दुरन्तं ।
स्थेयं स्वस्थं निरुपममसौ सौख्यमाप्नोति पूतम् ॥
योऽन्यैर्जन्यं श्रुतिविरतये कर्णयुग्मं विधत्ते ।
तस्यच्छन्नो भवति नियतः कर्णमध्येऽपि घोषः ॥३९॥

જે કોઈ બાહ્ય દુઃખદાઈ ઇંદ્રિયથી ભોગવવા સુખનો ત્યાગ કરે છે, તે પોતે પોતાના આત્મામાં નાશી અને ઉપમા રહિત પવિત્ર સુખનું પાલન કરે જે કોઈ બીજાએ કહેલા શબ્દોને સાંભળવાથી શવાની બીકના લીધે બે કાન બંધ કરે છે, તેના શુભ શબ્દોના ઉચ્ચારણુ હમેશાં થયાં કરે છે. (૩૯)

संयोगेन विचित्रदुःखकरणे दक्षेण संपादिता-
मात्मीयां गतकलत्रपुत्रसुहृदं यो मन्यते संपदम् ॥
नानापायसमुद्भिवर्द्धनपरां मन्ये ऋणोपार्जिता ॥
[illegible] निराकृताविनयगनिशल्या निजां तुष्यति ॥४०॥

જે કોઈ માણસ જુદી જુદી જાતના દુઃખને

[illegible]

[illegible]

[illegible] ।
[illegible] ॥
[illegible] ।
[illegible]

[illegible]

[illegible] ।
[illegible] ॥
[illegible] ।
न कार्याणि [illegible] ॥[illegible]॥

ક્રોધાયમાન બુદ્ધિવાળા શત્રુથી આ શરીરનો નાશ કરવામાં આવે છે તેવા અચેતન શરીર સાથે મારો કંઈ પણ સંબંધ નથી. જેની સાથે મારો હમેશાં નિશ્ચલ સંબંધ છે તે આત્મા અવિનાશી છે, એમ સમજીને બુદ્ધિમાન પુરૂષો કોઈની તરફ રાગ અગર દ્વેષ કરતા નથી. (૪૨)

एकत्रापि कलेवरे स्थितिधिया कर्मणा संकुर्वता ।
गुर्वी दुःखपरंपरानुपरता यत्रात्मना लभ्यते ॥
तत्रस्थापयता विनष्टममतां विस्तारिणीं संपदम् ।
का शक्रेण नृपेश्वरेण हरिणा न प्राप्यते कथ्यताम् ॥४३॥

સંસારમાં આ શરીરમાં સ્થિરતાવાળી બુદ્ધિના લીધે જુદી જુદી જાતના પાપકર્મો કરતા થતાં આત્માએ ઘણી ભારે દુઃખોની પરમપરા વાળી સ્થિતિ પ્રાપ્ત કરી છે, એવા સંસારમાં, મમતા રહિતપણામાં અને વીતરાગપણામાં સ્થાપિત થવાવાળા આત્માને કઈ ભારી સંપદા મળી શકતી નથી કે જે સંપદાને ઇન્દ્ર, ચક્રવર્તિ અગર નારાયણ મેળવી શકતા નથી. અર્થાત અવશ્ય મુક્તિરૂપી લક્ષ્મીને મેળવી શકે છે. (૪૩)

ये भावाः परिवर्धिता विदधते कायोपकारं पुन-
स्ते संसारपयोधिमज्जनपरा जीवापकारं सदा ॥
जीवानुग्रहकारिणो विदधते कायापकारं पुन-
श्चित्त्येति विमुच्यतेऽनघधिया कायोपकारि त्रिधा ॥४४॥

જે ભાવોને વધારવાથી શરીરને ઉપકારી નીવડે

[illegible] (૫૪)

[illegible] ज्ञानी [illegible] ज्ञानमार्गेण [illegible] ।
[illegible]ऽज्ञानी [illegible] [illegible]ज्ञानेन ॥
[illegible] जगति [illegible] [illegible] [illegible] ।
[illegible] न हि [illegible] [illegible] [illegible] ॥५५॥

[illegible] (૫૫)

[illegible]: [illegible] [illegible]: [illegible]: ।
दुःखो[illegible] [illegible]: कुर्वन्ति [illegible]: ॥
[illegible] किं न [illegible] [illegible]: [illegible]: [illegible]: ।
[illegible] [illegible]: ॥५६॥

નિરંતર પોતાના ગુણની ઇચ્છા કરવાવાળા વિવેક

બુદ્ધિથી [illegible] ક્રિયાવાળી સ્ત્રી દ્વારા દુઃખના રોગને વધારી દે છે તેવા પ્રાણી પુરૂષ ધિક્કાર છે. જેવી રીતે મુજરીને [illegible] ઇન્દ્રિયરૂપ કોઢીઆ લોકો જુદી જુદી જાતના પદાર્થો વડે આ શરીરને ગાળવાથી કોઈ જાતના દુઃખને વધારી દેતા ન અર્થાત્ અવશ્ય વધારી દે છે. (૪૬)

व्यापारं परिमुच्य सर्वमपरं रत्नत्रयं निर्मलम् ।
कुर्वाणो भृशमात्मनः सुहृदसावात्मप्रवृत्तोऽन्यथा ॥
वैरी दुःसहजन्मगुप्तिभवने क्षिप्त्वा सदा पातय-
त्यालोच्येति स तत्रजन्मचकितैः कार्यः स्थिरः कोविदैः ।

જેઓ સર્વ પ્રકારના બીજા વ્યાપારોને ત્યજી પવિત્ર ત્રણરત્નોવાળા ધર્મને ભલે પ્રકારે પાળવા સ પોતાના આત્માને રોકવાવાળા કાર્યમાં પરોવે છે, તે પોતાના આત્માના મિત્ર છે. જેઓ તેમ કરતા નથી તે પોતાના આત્માના વૈરી છે અને પોતાને સદા અસ સંસારના ભયાનક જેલખાનામાં પટકી દઈ અધોગતિ લઈ જાય છે. એવો વિચાર કરી સંસારમાં જન્મના ભ રાખવાવાળા બુદ્ધિમાન પુરૂષોએ આ સંસારમાં સ્થિર ક કરવું જોઈએ. (૪૭)

मूढः संपदधिष्ठितो न विपदं संपत्तिविध्वंसिनीं ।
दुर्वारां जनमर्दनीमुपयतीमात्मात्मनः पश्यति ॥

[illegible] ।
[illegible] ॥૪૮॥

[illegible] (૪૮)

[illegible] ।
[illegible] ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥૪૯॥

[illegible] થાય છે. [illegible] શું [illegible] નથી?
અર્થાત્ [illegible] થાય છે. (૪૯)

ग्यासक्तो निजकार्यकरणे यः सर्वदा जायते ।
मूढात्मा स कदाचनापि कुरुते नात्मीयकार्योद्यमं ॥
दुर्वारेण नरेश्वरेण महति स्वार्थे हठाद्योजिते ।
भीतात्मा न कथंचनापि तनुते कार्यं स्वकीयं जनः ॥५०॥

જે કોઈ માણસ પોતાના શરીરના કાર્યમાં રોકાઈ રહ્યા કરે છે તેવો મૂર્ખ માણસ કોઈ પણ વખતે પોતાના આત્માના કાર્યમાં ઉદ્યમ કરી શકતો નથી. જેવી રીતે કે જો કોઈ બીકણ માણસને કોઈ રાજા દ્વારા બળાત્કારે કોઈ મ્હોટા કાર્યમાં રોકવામાં આવે તો તે માણસ પોતાના કાર્યને માટે કંઈ પણ કરી શકતો નથી. (૫૦)

लक्ष्मीकीर्तिकलाकलापललनासौभाग्यभाग्योदया-
स्त्यज्यन्ते स्फुरमात्मनेह सकला एते सतामर्जितैः ॥
जन्मांभोनिधिनिमज्जिकर्मजनकैः किं साध्यते कांक्षितं ।
यत्कृत्वा परिमुच्यते न सुधियस्तत्रादरं कुर्वते ॥५१॥

આ સંસારમાં લક્ષ્મી, કીર્તિ, કલાઓનો સમૂહ, સ્ત્રી, સૌભાગ્ય ભાગ્યનો ઉદય વિગેરે બધા પદાર્થો આત્માવડે પ્રત્યક્ષ રૂપે છોડી દેવામાં આવે છે કારણકે સંસાર સમુદ્રમાં ડુબાડનારા કર્મોના બંધન તેઓ બને છે તેવા કારણસર એવા પદાર્થોને માટે સજ્જન લોકોને ક્યાંથી ચાહના થઈ શકે અગર તેના વડે મોક્ષનું સાધન કેમ મેળવી શકે? જે વસ્તુને પેદા કર્યા પછી પાછી છોડવી તો જોઈએ તો તેવી વસ્તુના માટે બુદ્ધિમાન્ લોકો આદર કરતા નથી. (૫૧)

[illegible] न [illegible] न [illegible] ।
[illegible] न न [illegible] ॥
[illegible] न [illegible] ।
[illegible] न [illegible] ॥८[illegible]

[illegible]

कामक्रोधविषादमत्सरमदद्वेषप्रमादादिभिः ।
शुद्धध्यानविवृद्धिकारिमनसः स्थैर्यं यतः क्षिप्यते ॥
काठिन्यं परितापदाननिपुणो दग्धो हुताशैरपि ।
त्यक्ता ध्यानविधायिभिन्न इव [illegible] कामादयो [illegible] ॥८६॥

કારણકે કામ, ક્રોધ, શોક, મોહ, ઈર્ષ્યા, ગર્વ, દ્વેષ [illegible] પ્રમાદ વગેરે આદિ [illegible] ના લીધે શુદ્ધ ધ્યાન[illegible] વધારનારી મનની સ્થિરતા નાશ પામે છે તેવી [illegible] કે તીવ્ર [illegible] અગ્નિના લીધે સોનાનું કઠણપણું ન[illegible]

જઈ જાય છે. તેવા કારણસર ધ્યાન કરવાવાળા પુરૂષોએ ઉપર જણાવેલા કામ ક્રોધાદિ ભાવોને દૂરથી છોડવા જોઈએ.(૫૩)

व्यावृत्त्येंद्रियगोचरोरुगहने लोभं चरिष्णुं चिरं ।
दुर्वारं हृदयोदरे स्थिरतरं कृत्वा मनोमर्कटम् ॥
ध्यानं ध्यायति मुक्तये भवतेतर्निर्मुक्तभोगस्पृहो ।
नोपायेन विना कृताहि विधयः सिद्धिं लभंते ध्रुवम् ॥५

જે મહાન્ પુરૂષે ભોગોની ઈચ્છાનો ત્યાગ કરેલ છે તેમણે મહામહેનતે વશમાં લાવી શકાય તેવા લોલુ અગર ચંચલ મનરૂપી માંકડાને જે પાંચ ઇન્દ્રિયોવાળ ગહન વનમાં ક્રીડા કરી રહેલ છે ત્યાંથી હટાવીને હૃદય અંદર સ્થિર કરી સંસારથી છૂટવા માટે ધ્યાનના અભ્ય સમાં લગાવી દીધેલ છે. કારણકે એ નિશ્ચયની વાત છે કે ઉપાય કર્યા વગર વિધિઓ કરવામાં આવે તોપણ ખાત રીથી તેનું ફળ મળી શકતું નથી. (૫૪)

चंद्रार्कग्रहतारकाप्रभृतयो यस्य व्यपायेऽखिलाः ।
जायंते भुवनप्रकाशकुशला ध्वांतप्रतानोपमाः ।
यद्विज्ञानमयप्रकाशविशदं यद्ध्यायते योगिभिः ।
तत्तत्त्वं परिचिंतनीयममलं देहस्थितं निश्चलम् ॥५५॥

જે તત્વના અભાવથી ત્રણ ભુવનને પ્રકાશ આપનાર સર્વ ચંદ્ર, સૂર્ય, ગ્રહ, તારા આદિ અંધકારનાં સમૂહ સમાન થઈ જાય છે તે જ્ઞાનમયી પ્રકાશને બહુ નિર્મલ રાખવા

[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] ॥

[illegible]

[illegible] ।
[illegible] ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥

આ તું કહીશ, અથવા આ મેં [illegible] છે, અથવા આ [illegible] એવી રીતે [illegible] પ્રસંગમાં [illegible] આત્માની [illegible]

વિરુદ્ધ બની જઇ આપણા સંપૂર્ણ જીવનનો સમય નિષ્ફળ રીતે ગુમાવે છે. પરંતુ પવિત્ર તત્વને બતાવવાળા મોક્ષને પ્રાપ્ત કરાવવાળા જિનેશ્વર ભગવાનના વચનમાં તું રમણ કરતું નથી. (૫૭)

कुर्वाणोऽपि निरंतरामनुदिनं बाधां विरुद्धक्रियां ।
धर्मारोपितमानसैर्न रुचिभिर्व्यापद्यते कश्चन ॥
धर्मापोढधियः परस्परमिमे निघ्नंति निष्कारणम् ।
यत्तद्धर्ममपास्य नास्ति भुवने रक्षाकरं देहिनां ॥५८॥

કોઈ માણસ હમેશાં વધારે બાધા કારક વિરૂદ્ધ ક્રિયાઓ કરે જાય છે તોપણ ધર્મમાં મન લગાડનારા રૂચિવાન પુરૂષોથી તેમને પીડા કરવામાં આવતી નથી. ધર્મમાં જેની બુદ્ધિ નથી તેવા માણસો પરસ્પર વિના કારણે ઘાત કરે જાય છે. માટે ધર્મ એવી ઉચ્ચી ચીજ છે, કે જેને છોડી દેવાથી આ જગતમાં શરીરધારી મનુષ્યોને બીજી કોઇ વસ્તુ રક્ષણ કરી શકતી નથી. (૫૮)

नानारंभपरायणैर्नरवरैरावर्ज्य यस्त्यज्यते ।
दुःप्राप्योऽपि परिग्रहस्तृणमिव प्राणप्रयाणे पुनः ।
आदावेव विमुंच दुःखजनकं तं त्वं त्रिधा दूरत-
श्चेतो मस्करिमोदकव्यतिकरं हास्यास्पदं मा कृथाः ॥५९॥

જુદી જાતના આરંભોમાં લીન થયેલા મનુષ્યોને એકત્ર કરેલા કઠીનતાથી પ્રાપ્ત કરવાને યોગ્ય પરિગ્રહ જો

[illegible]

[illegible] (७९)

[illegible]नन्दिर्भिक्षुगणो ये [illegible]: ।
[illegible] सर्वोऽपि मानं नित्य [illegible] ॥
[illegible]: परित्यागतो [illegible] ॥
[illegible] नक्षत्राणि [illegible] ॥८०॥

[illegible] (८०)

[illegible] ।
[illegible] कि पुनः [illegible] ॥
[illegible] नव नो [illegible] ।
[illegible] जायते ॥८१॥

[illegible]

निनशर्वितिनीति ननु नार्गेषु गु गातन: ।
नो न फणान्मापि कुर्वतो मनदि निनदीया ॥
गुगाशुर्मवर्गोनिन ग्रगाः सार्गोवतांतां गतो ।
नो मोहस्त्यतानपूर्व गुणासवार्गीसन ॥६४॥

[illegible] छे. (६४)

नीकसुसंपुले मानवे दुष्कादिविदुर्गवे ।
सानवन: कपानविपर्यस्तं पीडितोऽनेकधा ॥
. सानहुरेन पूनपुना विर्भणपानेपणो ।
नो न पविसर्जीत मननं नष्टुनहन्ता स्फुटं ॥६५॥

२

[illegible]मूर्तिर्निर्मिता [illegible] पुरः ।
[illegible]मान्या महिमा [illegible] ॥६७॥

[illegible]

[illegible] ।
[illegible] ॥
[illegible]निर्दोष [illegible] ।
[illegible] पुण्या ॥६८॥

[illegible] (६८)

[illegible]र्मिर्निर्मित [illegible] ।
[illegible] यानि [illegible] संबध्यमानः स्फुटं ॥
[illegible] ऽपि [illegible] ।
[illegible] विग्रहः ॥६९॥

કર્મના ઉદયથી બનાવેલી જુદા જુદા પ્રકારની ને
નાની ઉંચી દેહો વડે પ્રગટપણે સંબંધ રાખવાવાળો સ્વ
કદાચિત્ પણ બદલાઇ જતો નથી, અર્થાત્ પોતાનો સ્વ
બદલતો નથી. જેવી રીતે કે લાલ પીળા સફેદ કાળા વ
ઢંકાએલ શરીર કદીપણ શું લાલ પીળા સફેદ આગર
રંગવાળું બની શકે છે? અર્થાત્ બની શકતું નથી.

गौरो रूपधरो दृढः परिवृढः स्थूलः कृशः कर्कशः ।
गीर्वाणो मनुजः पशुर्नरकभूः षंढः पुमानंगना ॥
मिथ्या त्वं विदधासि कल्पनमिदं मूढो विबुध्यात्मनो ।
नित्यं ज्ञानमयस्वभावममलं सर्वव्यपायच्युतम् ॥७०॥

હે આત્મા, તું પોતાને અવિનાશી, નિર્મળ [illegible] નાશના દુઃખથી રહિત તથા જ્ઞાનમય સ્વભાવવાળો [illegible] નહીં પણ મૂર્ખ બની જાય છે, કે જેથી કરી આવી [illegible] કલ્પના કરે છે કે હું સફેદ વર્ણવાળો છું, [illegible] હું બળવાન છું, હું [illegible] છું, હું [illegible] છું, હું કઠોર છું, હું દેવ છું, હું [illegible] છું, હું નારકી છું, હું નપુંસક છું, [illegible] હું સ્ત્રી છું. (૭૦)

[illegible] ।
[illegible] ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥

[illegible]

[illegible] ।
[illegible] ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥

[illegible] પોતાની ઇચ્છાને પરિપૂર્ણ કરવાવાળા બુદ્ધિમાન્ [illegible] પોતાના [illegible] કાર્યમાં [illegible] દેતા નથી. (૭૨)

भीतं मुंचति नांतको गतघृणो भैपीर्वृथा मा ततः।
सौख्यं जातु न लभ्यतेऽभिलषितं त्वं माभिलाषीरिदं।
प्रत्यागच्छति शोचितं न विगतं शोकं वृथा मा कृथाः।
प्रेक्षापूर्वविधायिनो विदधते कृत्यं निरर्थं कथम् ॥७३॥

દયા રહિત યમરાજ મરણથી બીકણુ માણસને છે
નથી, તેથી ફોગટ ડર ના કર. પોતાના ઇચ્છેલા સુ
પ્રાપ્તિ ના થાય તો તેવા સુખની ઇચ્છા તું ના ક
મરી ગયા હોય તેના માટે શોક કરવાથી તેઓ
આવતા નથી તો ફોગટ શોક ના કર કારણ કે સ
કામ કરવાવાળા વિદ્વાન્ લોક કોઇ પણ કાર્ય ફોગટ
નથી. (૭૩)

स्वस्थेऽकर्मणि शाश्वते विकलिले विद्वज्जनप्रार्थिते।
संप्राप्ये रहसात्मना स्थिरधिया त्वं विद्यमाने सति
बाह्यं सौख्यमवाप्तुमंतविरसं किं खिद्यसे नश्वरम्।
रे सिद्धे शिवमंदिरे सति चरौ मा मूढ भिक्षां भ्रम

જે સુખ આપણા આત્મામાં સ્થાયી છે, જે
ઉદયથી પ્રાપ્ત થતું નથી પરંતુ જે કર્મના નાશ
થાય છે, જે અવિનાશી છે, જે મહાશક્તિ છે, જે
લોકો સદા ઇચ્છા રાખે છે અને સ્થિરભાવ
આત્મામાં સહજમાં પ્રાપ્ત થાય છે એવું સુખ આ
પાસે હોવા છતાં જો જે સુખ અંતમાં રસ વિનાનું છે
નાશવંત છે તેવા બાહ્ય એટલે ઇન્દ્રિયજન્ય સુ

[illegible]

[illegible]

[illegible] ॥७५॥

[illegible] (७५)

[illegible] ॥
[illegible] ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥७६॥

[illegible] દૂર થઈ જાય તેવા અને [illegible] ઇન્દ્રિય વિષયરૂપી શત્રુઓ જો પોષવામાં આવે તો આ લોક તથા પરલોક બન્નેમાં [illegible] દુઃખ મળે છે, તો મોક્ષમાં આનંદ માનવાવાળા પુરુષો શું આવા સંસારની વૃદ્ધિ કરવાવાળા ઇન્દ્રિય વિષય શત્રુઓને [illegible] પ્રકારના સુખને

[illegible] (૭૮)

[illegible] ।

[illegible] ।

[illegible] ।

[illegible] ॥७९॥

[illegible] (૭૯)

सर्वं नश्यति यत्नतोऽपि रचितं कृत्वा श्रमं [illegible] ।

कार्यं [illegible] सांसारिकं सर्वथा ॥

यत्रापि [illegible] ॥

[illegible] ॥८०॥

પાણીમાં નાંખેલ આટાની પૂતળીની માફક જાતિ

કઠિન પરિશ્રમ ઉઠાવીને યત્નની વડે કરેલા સઘળા સંસારિ કાર્યો ક્ષણ માત્રમાં બીલકુલ નાશ પામે છે. આ પ્રમાણે હમેશાં બને છે છતાં પણ હે મુર્ખ જીવ, એવા સંસારિ કાર્યો તરફ શાને માટે તને પ્રવૃત્તિ રહ્યા કરે છે, તે ખરેખર ખેદની વાત છે. કારણકે બુદ્ધિમાન્ પુરૂષો આવાં બેમતલબ પરિશ્રમ કરવાવાળા કાર્યોમાં કદી પણ નિરં[illegible] મનથી પ્રવૃત્તિ કરતા નથી. (૮૦)

चित्रोपद्रवसंकुलामुरुमलां निःस्वस्थतां संसृतिं ।
मुक्तिं नित्यनिरंतरोन्नतसुखामापत्तिभिर्वर्जिताम् ॥
प्राणी कोपि कषायमोहितमतिर्नो तत्त्वतो बुध्यते ।
मुक्त्वा मुक्तिमनुत्तमामपरथा किं संसृतौ रज्यते ॥८१॥

[illegible] જાતી જાતના ઉપદ્રવોથી ભરપુર, મહામલીન [illegible] શાંતિ રહિત, મહા આકુળતા વાળા આ સંસારને [illegible] આપત્તિઓથી રહિત, સદા એક આનંદ [illegible] આ મુક્તિને પ્રાણ બુદ્ધિથી [illegible] વાસ્તવીક રીતે ઓળખતો નથી [illegible] તેની જેવું આ જગતમાં [illegible] નથી તેનો ત્યાગ કરી તેનાથી [illegible] શા માટે રાગ કરે છે? [illegible]

[illegible] पापं जनाः ।
[illegible] हिंसापराः [illegible] ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥८[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

तीव्रैः कर्मशरीरभित्तिदलने योगिन् ! [illegible] ।
नाशे [illegible] [illegible] ॥
तान् [illegible] [illegible] निर्भ्रान्तो ।
[illegible] [illegible] निर्विश ॥८३॥

હે યોગી પુરુષ ! આ સંસારરૂપી વનમાં [illegible] કરે [illegible] [illegible] કર્મરૂપી [illegible] શત્રુઓ [illegible] આત્મિક [illegible] તું [illegible] અને [illegible] કોઈ [illegible] નથી [illegible] શત્રુઓને [illegible] ભાવનાની તરવારથી [illegible] સમ્યક્ જ્ઞાન દર્શન અને ચારિત્રરૂપી ભાવનાની તરવારથી [illegible] પાપરહિત આનંદથી [illegible] તથા [illegible] રહિત [illegible] પ્રાપ્ત કર. (૮૩).

यो बाह्यार्थं तपति यतते बाह्यमापद्यतेऽसौ ।
यस्त्वात्मार्थं लघु स लभते पूतमात्मानमेव ॥

[illegible]

न [illegible]

[illegible] ॥८४॥

જે કોઈ માણસ [illegible] છે તેને [illegible] પદાર્થો મળે છે [illegible] તપ કરે આત્માની સિદ્ધિના માટે [illegible] જે કોઈ માણસ આત્માની સિદ્ધિ [illegible] મળે છે. કારણ કે [illegible] વાચેતર કર-વાથી કદીપણ [illegible] જલદીથી પુરૂષો પોતાના આત્માના કાર્યમાં [illegible] બુદ્ધિમાન [illegible] રહે છે. (૮૪)

कांतासत्रशरीरजप्रभृतयो ये सर्वथाप्यात्मनो ।
भिन्नाः कर्मभवाः समीरणचला भावाबहिर्भाविनः ॥
तैः संपत्तिमिहात्मनो गतधियो जानंति ये शर्मदां ।
स्वं संकल्पवशेन ते विदधते नाकीशलक्ष्मीं स्फुटम् ॥८५॥

જે સ્ત્રી પુત્ર પુત્રી આદિ સર્વે તથા મકાન ધન-ધાન્ય આદિ સર્વે ચેતન તથા જડ પદાર્થો સર્વે પ્રકારે આત્માથી જુદા તથા પવનની માફક ચલાયમાન છે તે સર્વે કર્મના ઉદયથી મળે છે, તો પણ આ જગતમાં જે માણસો બુદ્ધિહીન હોય છે, તેઓ આવા પદાર્થોને પોતાને સુખ દેવાવાળા ગણે છે. જેવી રીતે કે તેઓ પોતાના મનના સંકલ્પને આધીન થવાથી સ્વર્ગની લક્ષ્મીને જાણે મેળવતા હોય તેમ માને છે. (૮૫)

[illegible]क्तानां भवति भुवने कर्मबंधाय पुंसां ।
[illegible]रागाणां कलिमलमुचे तद्धि मोक्षाय वस्तु ॥

[illegible] ।
[illegible] परं नहि पुष्टिं [illegible] ॥८६॥

[illegible] છે. (૮૬)

सम्यग्दर्शन[illegible] ।
[illegible] ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥८७॥

[illegible] અર્થાત્ નીવડે છે. (૮૭)

मोहान्धानां स्फुरति हृदये बाह्यमात्मीयबुद्ध्या ।
निर्मोहानां व्यपगतमलः शश्वदात्मैव नित्यः ॥

यत्तद्भेदं यदि विविदिषा ते स्वकीयं स्वकीये-
मोहं चित्त ! क्षपयसि तदा किं न दुष्टं क्षणेन ॥८८॥

મોહથી અંધ બનેલા પુરૂષોના હૃદયમાં બાહ્ય સ્ત્રી પુત્રાદિ શરીરાદિ વીગેરે પદાર્થ પોતાના આત્માની બુદ્ધિથી પોતાના લાગે છે. મોહથી રહિત પુરૂષોના હૃદયમાં કર્મ મેલથી રહિત થયેલ આત્માને સદા પોતાની બુદ્ધિથી આત્મારૂપે ઓળખે છે. હે મન, જો આ બન્નેના ભેદોને તું જાણી લે તો પછી પોતાના આત્માને અલગ રાખી પોતાના ગણેલા સ્ત્રી પુત્રાદિને માટે મોહ થાય છે તેવા મોહનો શા માટે ક્ષણવારમાં તું નાશ કરતો નથી. (૮૮)

स्वात्मारोपितशीलसंयमभरास्त्यक्तान्यसाहाय्यकाः
कायेनापि विलक्षमाणहृदयाः साहायकं कुर्वता ॥
तप्यंते परदुष्करं गुरुतपस्तत्रापि येनिस्पृहा ।
जन्मारण्यमतीत्य भूरिभयदं गच्छंति ते निर्वृत्तिम् ॥८९॥

જે મનુષ્યો શીલ તથા સંયમના ભારથી પોતાના આત્મામાં લીન થયેલા છે, જેમણે બીજી વસ્તુઓના આલંબનનો ત્યાગ કરેલ છે, જેમના મન ધ્યાનમાં સહાય કરવાવાળા સાધન રૂપી શરીર પર ઉદાસ રહે છે. એવા સાધુપુરૂષો બહુ ભારે તપસ્યાનો તપ કરે છે. છતાં પણ તેવી તપસ્યા પર વાંછના રાખતા નથી તેવા સાધુ પુરૂષો અત્યન્ત ભયને આપવાવાળા સંસારરૂપી વનને પાર કરી પરમાનન્દરૂપી મોક્ષને મેળવે છે. (૮૯)

स्वं करोति दुःखमशुभं सौख्यं शुभं निर्मितम् ।
[illegible]शुभं निहन्तुमनसो ये पोषयन्ते परम् ॥
ते सम्यक्[illegible]फलनिग्रहकृतं दुर्गन्धा योगिनो ।
[illegible]नाशनपरास्तेषां कियन्तोऽन्यते ॥९०॥

પોતાનું બાંધેલું પાપકર્મ દુઃખ આપે છે અને શુભ [illegible] સુખ આપે છે એમ જાણીને જે અશુભ પાપકર્મોને [illegible] કરવાનું મન કરીને તપની આરાધના કરે છે તેવા [illegible] સંયમના [illegible] એવા પુરુષો બહુ [illegible] થી મળી શકે છે, પરંતુ જેઓ આ જગતમાં પુણ્ય [illegible] પાપ કર્મોના નાશ કરવામાં ઉદ્યમી છે તેવા સાધુ પુરુષોને માટે શું કહેવું કારણ કે તેમને મળવું [illegible] દુર્લભ છે. (૯૦)

उदयं यद्वीर्य कर्म [illegible] संसारविस्तारकम् ।
साधूनामुदयागतं स्वयमिदं छिन्दन्ति यः श्रमः ॥
गत्वा विजिगीषुणा [illegible] वैरी हठाद्धन्यते ।
तद्धत्वा गृहमागतः स्वयमसौ संलक्ष्यते कोविदैः ॥९१॥

સાધુઓએ તો જે કર્મ સંસારને વધારનાર છે, તેને ઉદીરણાથી બહાર લાવી તેનો છેદ કરવો જોઈએ, અને જે કર્મ પોતાની મેળે બહાર આવ્યાં હોય તેને છેદી નાંખવામાં તો વળી શું મહેનત તેમને કરવી પડે? જેવી રીતે [illegible] પુરુષો જીતને મેળવવાની ઇચ્છાવાળા છે [illegible] જઈને પોતાના શત્રુઓને બળથી મારી નાંખે

[illegible] ।
[illegible] ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥१००॥

[illegible] (१००)

[illegible] ।
[illegible] ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥१०१॥

[illegible]

જીવોના ઉદ્ધારને કરે પણ મુક્તિને મેળવી શકતા નથી. ઉત્તમ મનુષ્યનું શરીર મળેલું છે, તેથી પુરૂષોએ ઉત્તમ સંયમ કરી ધ્યાન કરવામાં આવે તો પણ શું તેવું શરીર આત્મહિત શુદ્ધ થઈ શકે? (૯૩)

लब्ध्वा दुर्लभमेतदेव नरजन्म ये देहमात्रेऽमलम् ।
हत्वा ध्यानकृशानुनेन गुणतः पूर्वं कर्मेन्धनम् ॥
लोकालोकविलोकिलोकनयना भूत्वा त्रिलोकार्चिताः ।
पंथानं कथयन्ति सिद्धिवसतेर्ये ते नः सिद्धये ॥९४॥

જે મુનિઓએ મલિનતાથી મિશ્ર થઈ ગએલા તેવા શરીર તથા આત્માના ભેદને જડચેતનરૂપે જાણી લીધો છે તથા શુદ્ધ વીતરાગના યોગથી આત્મધ્યાનની અગ્નિ વડે કર્મોરૂપી લાકડાંને ભસ્મ કરી નાખ્યાં છે અને લોક તથા અલોકને દેખનારાં કેવળ જ્ઞાન પામીને ત્રણે લોકમાં એટલે માનવ જાતિમાં તેમજ ઇન્દ્રાદિદેવ આદિમાં પૂજાનું સ્થાન મેળવ્યું છે. એવા મહાન પરમાત્મા અરિહંત બનીને મોક્ષરૂપી સ્થાનના માર્ગને બતાવે છે એવા મુનિઓ અમારી સિદ્ધિના માટે થાઓ. (૯૪)

येषां ज्ञानकृशानुरुज्ज्वलतरः सम्यक्त्ववातेरितो ।
विस्पष्टीकृतसर्वतत्त्वसमितिर्दग्ध्वा विपापैधसि ॥
दत्तोद्योतमिदं मनस्तदनिशं यस्मिंस्तपो दीप्यते सर्वदा ।
नाश्चर्यं रचयन्ति चित्रचरिताश्चारित्रिणः कस्य ते ॥९५॥

જેમની જ્ઞાનરૂપી અગ્નિ પોતાના પ્રકાશમાં વધારે

પ્રકાશમાન થઇ સમ્યક્યતારૂપી પવનના લીધે ફેલાઇ જઇ કર્મરૂપી લાકડાંને ભસ્મ કરી નાંખે છે, અને મનને આકુળવ્યાકુળ કરવાવાળા સર્વ રાગ આદિ અન્ધકારને દૂર કરે છે અને સર્વ પદાર્થો તથા તત્વોના સમૂહને એકી વખતે સ્પષ્ટ પ્રકાશમાન કરે છે અર્થાત્ કેવળજ્ઞાનમય બની સદા જલતી રહે છે તેવા વિચિત્ર આવરણવાળા આચરણને કરવાવાળા સાધુ પુરૂષો કોની અંદર આશ્ચર્ય પેદા કરતા નથી ?—અર્થાત્ તેમના ચારિત્ર આશ્ચર્યકારી હોય છે. (૯૫)

यावच्चेतसि बाह्यवस्तुविषयः स्नेहः स्थिरो वर्तते ।
तावन्नश्यति दुःखदानकुशलः कर्मप्रपंचः कथम् ॥
आर्द्रत्वे वसुधातलस्य सजटाः शुष्यति किं पादपा ः ।
मृज्जतापनिरोधनपराः शाखोपशाखिन्विताः ॥९६॥

જ્યાં સુધી મનમાં બહારના પદાર્થ સંબંધી રાગ સ્થિરરૂપે થાય છે ત્યાં સુધી દુઃખ આપવામાં કુશળ એવા કર્મોની જાલ કેવી રીતે નાશ થઈ શકે ? કારણકે જમીનના તળની ભીનાશના લીધે અત્યન્ત સૂર્યના તાપને રોકવાવાળી શાખાઓ તથા ઉપશાખાઓથી ભરેલા વૃક્ષો કેવી રીતે સુકાઈ શકે ? અર્થાત્ સુકાઈ ના જ જાય. (૯૬)

चक्री चक्रमपाकरोति तपसे यत्तन्न चित्रं सताम् ।
सूरीणां वदनश्वरीमनुपमां दत्ते तपः संपदम् ॥
तच्चित्रं परमं यदत्र विषयं गृह्णाति हित्वा तपो ।
दत्तेऽसौ यदनेकदुःखमवरं भीमे भवाम्भोनिधौ ॥९७॥

જે મૂર્ખ પુરૂષો નિર્દોષ સમ્યક્જ્ઞાન સમ્યક્દર્શન તથા સમ્યક્ચારિત્ર રૂપી ત્રણ રત્નો સિવાય એકલા જ્ઞાન માત્રથી સંસારરૂપી કિલ્લાને તોડી નાંખી અનુપમ સુખને આપવાવાળી સિદ્ધિને મેળવવા ઇચ્છા રાખે છે, તેઓ ચોકસ રીતે પોતાના બન્ને હાથો વડે કલ્પાંત કાળના પવનથી ચલાયમાન થયેલા તથા જળચરોથી ભરપૂર એવા સમુદ્રને તરી જઈ પોતાના સ્થાનમાં જવા માંગે છે. (૯૯)

ज्ञात्वा भवमुक्तिकारणगणं बुद्धया सदा शुद्धया ।
कृत्वा चेतसि मुक्तिकारणगणं त्रेधा विमुच्यापरम् ॥
संसारारण्यनिमूर्दनक्षमपरं जैनं तपः कुर्वते ।
तेषां जन्म च जीवितं च सफलं पुण्यात्मानां योगिनां ॥१००

જે મુનિઓ સદા શુદ્ધ બુદ્ધિના દ્વારે આ સંસારના કારણોને તથા મોક્ષના કારણના સમૂહને જાણી લઈને મન વચન અને કાયા વડે જે સંસારના કારણો છે તેને છોડી પોતાના ચિત્તમાં મોક્ષના કારણ ત્રણ રત્નને ધારણ કરી સંસારરૂપી વનને નાશ કરવામાં સમર્થ એવા જૈન તપની આરાધના કરે છે તેવા પુણ્યશાળી યોગિ પુરૂષોના જન્મ તથા જીવન સફલ થાય છે. (૧૦૦)

[illegible]ધર્મદાનકુશલં संत्यज्य रत्नत्रयम् ।
[illegible]वेदनोदयकरं भोगं मिथः सेवते ॥
[illegible]पर्यायादिजनकं हाल्याहलं वल्भते ।
[illegible]जरांतकक्षयकरं पीयूषमत्यस्य सः ॥१०१॥

[illegible]नितैः ।
सु[illegible] ॥
[illegible] न [illegible] ।
[illegible] ॥११५॥

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] (૧૧૫)

खचरनागनरान् द्रुमयंति ये ।
[illegible] विषया न परं नरम् ॥
मकरदन्तिनदं दलयन्ति ये ।
न हरिणं हरणं रूपयन्ति ते ॥११६॥

આ ઇન્દ્રિયોના વિષયો જો વિદ્યાધર તથા નાગકુમારોને પણ વશ કરી લે છે તો તેઓ અન્ય મનુષ્યોને કેમ વશ ન કરી શકે? કારણ કે જે સિંહ મદવાળા હાથીઓના મદને ચુર્ણ કરી નાંખે છે, તેઓ કદી હરણોને છોડી દે નહિ. (૧૧૬)

मरणमेति विनश्यति जीवितं ।
श्रुतिरपैति जरा परिवर्धते ॥
प्रचुरमोहपिशाचवशीकृत-
स्तदपि नात्महिते रमते जनः ॥११७॥

મરણ આવે છે અને જીંદગી નાશ પામે છે. યુવાની દૂર જાય છે અને ઘડપણ વધતું જાય છે. છતાં પણ બધા નઠ મોહરૂપી શત્રુને વશ પડેલે. મનુષ્ય પોતાના હિતમાં એટલે આત્માના કલ્યાણમાં પ્રેમ કરતો નથી. (૧૧૭)

जननमृत्युजरानलदीपितं ।
जगदिदं सकलोऽपि विलोक
तदपि धर्ममतिं विदधाति नो ।
स्तमना विषयाकुलितो जनः

સર્વ લોક જરૂર જુવે છે કે આ જગ: નિરંતર [illegible] રૂ[illegible] [illegible]ના [illegible]માં [illegible] મનુષ્ય તેમાં [illegible] ધર્મની બુદ્ધિને ધારણ કરતા નથી

[illegible] ।
[illegible] ॥
[illegible]
[illegible] ॥

[illegible]

ક્રમજીને નિર્મળ મનવાળા મહાત્માઓ તેવા શુદ્ધાત્માનો મન વચન અને કાયાવડે ધ્યાન કરે છે. (૧૧૯)

सर्वज्ञः सर्वदर्शी भवमरणजरातङ्कशोकव्यतीतो ।
लब्धात्मीयस्वभावः क्षतसकलमलः शश्वदात्मानपायः ॥
दक्षैः संकोचिताक्षैर्भवमृतिचकितैर्लोकयात्रानपेक्षैः ।
नष्टाबाधानन्तनित्यस्थिरविशदसुखप्राप्तये चिन्तनीयः ॥१२०॥

જે ચતુર પુરૂષો પોતાની ઇન્દ્રિયોને વશ રાખે છે, જન્મ તથા મરણના ભયથી બીહીતા રહે છે તથા સંસારના ભ્રમણથી ઉદાસ રહે છે તેવા ચતુર પુરૂષોએ બાધા રહિત સ્થિર તથા નિર્મળ આત્માના સુખની પ્રાપ્તિના માટે સદા સર્વને જાણવાવાળા, સર્વને દેખવાવાળા, જન્મ મરણ જરા શોક વિગેરે દોષોથી રહિત, પોતાના સ્વભાવને પ્રાપ્ત કરેલ, સર્વ કર્મ મળોથી રહિત અવિનાશી પોતાના આત્માના ધ્યાનમાં ધ્યાન કરવું જોઈએ. (૧૨૦)

इत्थं विंशशतेनेति कुर्वता तत्त्वभावनाम् ।
सद्योऽमितगतेरिष्टा निर्वृतिः क्रियते करे ॥१२१॥

આવા એકસોને વીશ શ્લોકો વડે આત્માના તત્ત્વની ભાવના કરવાવાળા પુરૂષો જલદીથી અમિતગતિ આચાર્યને ઇષ્ટ તથા સર્વજ્ઞને પ્રિય એવી મુક્તિને પોતાના હસ્તકમળમાં મેળવે છે. (૧૨૧)

શ્રીમાન્ અમિતગતિ સૂરિ વિરચિત

ભાવના દ્વાત્રિંશિકા

(ગુજરાતી ભાષાંતર સહિત)

सत्त्वेषु मैत्रीं गुणिषु प्रमोदं ।
क्लिष्टेषु जीवेषु कृपापरत्वम् ॥
माध्यस्थभावं विपरीतवृत्तौ ।
सदा ममात्मा विदधातु देव ॥१॥

હે જીનેન્દ્ર ભગવાન, સર્વ પ્રાણીઓ તરફ મિત્રતા, ગુણવાન પુરૂષો તરફ હર્ષ તથા દુઃખથી પીડીત પ્રાણીઓ તરફ દયા અને દુઃખમય જીવનમાં પણ સમભાવપણું મારો આત્મા હમેશાં ભોગવો. (૧)

शरीरतः कर्तुमनन्तशक्तिं ।
विभिन्नमात्मानमपास्तदोषम् ॥
जिनेन्द्र कोषादिव खड्गयष्टिं ।
तवप्रसादेन ममास्तु शक्तिः ॥२॥

હે જીનેન્દ્ર, આ શરીરથી ભિન્ન આત્માને કે જે આત્મા અનન્ત શક્તિવાળો અને દોષરહિત છે તેને મ્યાનથી જેમ તરવાર કાઢીને અલગ થઇ શકે છે તેમ કરવામાં તમારા પ્રસાદવડે મારામાં શક્તિ આવો. (૨)

હે! અહીં તહીં આમતેમ ફરતાં પ્રમાદથી નાશ કરાયા હોય, છેદાયા હોય, ભેદાયા હોય, ભેગા કરાયા હોય તો દુઃખી કીધા હોય તેવા સર્વે મારાં પાપો હવે દૂર થઈ જાવ. (૫)

विमुक्तिमार्गप्रतिकूलवर्तिना ।
मया कषायाक्षवशेन दुर्धिया ॥
चारित्रशुद्धेर्यदकारि लोपनं ।
तदस्तु मिथ्या मम दुष्कृतं प्रभो ॥६॥

હે પ્રભુ, મોક્ષના માર્ગને પ્રતિકૂળ વર્તનથી વિવેક રી ઇન્દ્રિય વશ થઇને દુર્બુદ્ધિના લીધે ચારિત્ર શુદ્ધિને પ કરનારી ક્રિયા મેં કરી હોય તો તેવું પાપ હવે થ્યા થાવ. (૬)

विनिन्दनालोचनगर्हणैरहं ।
मनोवचःकायकषायनिर्मितम् ॥
निहन्मि पापं भवदुःखकारणं ।
भिषग्विषं मन्त्रगुणैरिवाखिलम् ॥७॥

મન, વચન અને કાયા વડે કષાય ને વશ થઇને જે મેં કર્યાં હોય તે પાપને હવે આ સંસારને દુઃખનું ણ છે તેમ સમજીને નિન્દા આલોચન ને ગર્હણવડે દૂર ા છે તેવા મન્ત્ર ગુણો વડે જેમ વૈદ્ય ઝેરને દૂર કરે તેમ હું દૂર કરું છું. (૭)

ગર્વ, મોહ, મદ તથા બાકીના ચારિત્રના પ્રમાદના હેતુ મેં જે કંઈ ઉલટું કર્યું હોય તો તેની ક્ષમા ચાહીને મારા ... પૂર્ણ ફળ આપે. (૧૦)

बोधिः समाधिः परिणामशुद्धिः

स्वात्मोपलब्धिः शिवसौख्यसिद्धिः ॥

चिन्तामणिं चिन्तितवस्तुदाने ।

त्वां वंद्यमानस्य ममास्तु देव ॥११॥

હરિની જીનેન્દ્રને આપવામાં ચિંતામણી સમાન જે દેવી, તેને વારંવાર વન્દના કરી હું એટલું માગું છું કે મને ... જ્ઞાન મળો, સમાધિ મળો, અને પરિણામમાં શુદ્ધિ ..., પોતાના આત્માના જ્ઞાનની લબ્ધિ થાવ અને મોક્ષના ...ની સિદ્ધિ થાવ. (૧૧)

यः स्मर्यते सर्वमुनीन्द्रवृंदै-

र्यस्स्तूयते सर्वनरामरेन्द्रैः ॥

यो गीयते वेदपुराणशास्त्रैः ।

स देवदेवो हृदये ममास्ताम् ॥१२॥

જેનું સ્મરણ સર્વ મુનીશ્વરો કરે છે, જેના વખાણ મનુષ્યો દેવો તથા ઇન્દ્રો કરે છે અને જેનું ગાન વેદ પુરાણ આદિ શાસ્ત્રોમાં કરેલું છે તેવા પરમદેવ મારા હૃદયમાં બીરાજો. (૧૨)

यो दर्शनज्ञानसुखस्वभावः ।

समस्तसंसारविकारबाह्यः ॥

क्रोडीकृताशेषशरीरिवर्गाः ।
रागादयो यस्य न सन्ति दोषाः ॥
निरिन्द्रियो ज्ञानमयोऽनपायः ।
स देवदेवो हृदये ममास्ताम् ॥१६॥

જેમણે સંસારી જીવોને પોતાના સરીકે માનેલા છે, જેમનામાં રાગ દ્વેષ આદિ દોષો નાશ પામેલા છે, ઇન્દ્રિય રહિત સદા જ્ઞાનવન્તા થયેલા છે તેવા પરમદેવ મારા હૃદયમાં કલ્યાણકારી થાવ. (૧૬)

यो व्यापको विश्वजनीनवृत्तः ।
सिद्धो विबुद्धो धुतकर्मबन्धः ॥
ध्यातो धुनीते सकलं विकारं ।
स देवदेवो हृदये ममास्ताम् ॥१७॥

જેનું અકળ જ્ઞાન જગતમાં સર્વ જગ્યાએ વ્યાપક છે, જે પોતે સિદ્ધ, બુદ્ધિમાન તથા કર્મબન્ધન રહિત થયા છે, અને જે ધ્યાન ધ્યાવવાથી ક્ષણમાં વિકારને નાશ કરે છે તેવા પરમદેવ મારા હૃદયમાં બીરાજો. (૧૭)

न स्पृश्यते कर्मकलङ्कदोषै-
र्यो ध्वान्तसंघैरिव तिग्मरश्मिः ॥
निरञ्जनं नित्यमनेकमेकं ।
तं देवमाप्तं शरणं प्रपद्ये ॥१८॥

विभासते यत्र मरीचिमाली न ।
न विद्यमाने भुवनावभासि ॥
स्वात्मस्थितं बोधमयप्रकाशं ।
तं देवमाप्तं शरणं प्रपद्ये ॥१९॥

જેમનામાં તાપને આપનાર સૂરજ નથી પરંતુ જ્ઞા
નો સૂરજ પ્રકાશે છે, જેનો પ્રકાશ બીજાને આપનારો
તેમજ પોતાની અંદરજ રહેલો છે, તેવા આપ્ત દેવનું શર
ણ હું માગું છું. (૧૯)

विलोक्यमाने सति यत्र विश्वं ।
विलोक्यते स्पष्टमिदं विविक्तम् ॥
शुद्धं शिवं शान्तमनाद्यनन्तं ।
तं देवमाप्तं शरणं प्रपद्ये ॥२०॥

જ્યાં આખા જગતને જ્ઞાન દર્શનવડે દેખી શકા
છે, અને જુદા જુદા છ દ્રવ્યોને પણ જોઈ શકાય છે, તેવ
શુદ્ધ જ્ઞાની તથા શિવ સ્વરૂપી અને જે અનાદિ તથ
અનંત છે તેવા આપ્ત દેવનું મને શરણ મળો. (૨૦)

येन क्षता मन्मथमानमूर्च्छा ।
विषादनिद्राभयशोकचिन्ता ॥
क्षयोऽनलेनेव तरुप्रपञ्च-
स्तं देवमाप्तं शरणं प्रपद्ये ॥२१॥

જેમ રીતે ઝાડનો સમૂહ અગ્નિથી નાશ પામે છે તેવી રીતે જેમનામાંથી મોહ માન અભિમાન પરિગ્રહ વિગેરે નાશ પામ્યા છે તથા કામરૂપ નિદ્રા ભય શોક ચિંતા વિગેરે નાશ પામ્યા છે તેવા આપ્તદેવનું મને શરણ થાય. (૨૧)

न संस्तरोऽश्मा न तृणं न मेदिनी ।
विधानतो नो फलको विनिर्मितः ॥
यतो निरस्ताक्षकषायविद्विषः ।
सुधीभिरात्मैव सुनिर्मलो मतः ॥२२॥

જેની શય્યા માટે શિલા, પૃથ્વી અથવા ઘાસ પણ અને જેના આસન માટે પણ કોઈ પણ ચીજ પણ નક્કી નથી અને જેનામાંથી ઇન્દ્રિય વિષય કષાય વિગેરે નાશ પામ્યા છે તેવો નિર્મળ આત્મા છે તેમ શાણુઓએ કહેલું છે. (૨૨)

न संस्तरो भद्रसमाधिसाधनं ।
न लोकपूजा न च संघमेलनम् ॥
यतस्ततोऽध्यात्मरतो भवानिशं ।
विमुच्य सर्वामपि बाह्यवासनाम् ॥२३॥

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ॥૨૯

હે આત્મા તું ત્યારે જ્યારે પોતાના આત્મ
રહે છે કેવળ દર્શનવાળો, જ્ઞાનવાળો અને વિશુદ્ધ
અને ત્યાં કુશળ હોય છતાં પણ કેવળ નીજનું ધ્યાન

વાળો છે અને પોતાનામાં સ્થિર રહી આ
સમાધિને મેળવે છે. (૨૫)

एकः सदा शाश्वतो मे ममात्मा ।
विनिर्मलः साधिगमस्वभावः ॥
बहिर्भवाः सन्त्यपरे समस्ता ।
न शाश्वताः कर्मभवाः स्वकीयाः ॥२

મારો આત્મા એકલો છે, સદા શાશ્વતો
કેવળ જ્ઞાનવાળો છે, સુખથી ભરપૂર સ્વ
જેનામાંથી બહારના બધા ભાવો જુદાઇ પામ
પોતાના કર્મના ઉદયથી બનેલા ભાવો શા
તેમ હોય છે. (૨૬)

यस्यास्ति नैक्यं वपुषापि सार्द्धं ।
तस्यास्ति किं पुत्रकलत्रमित्रैः ॥
पृथक्कृते चर्मणि रोमकूपाः ।
कुतो हि तिष्ठन्ति शरीरमध्ये ॥२७॥

જે આત્માનું આ શરીર સાથે પણ ઐક્ય ન
તેનું ઐક્ય પુત્ર સ્ત્રી તથા મિત્ર સાથે કેમ
અર્થાત્ જેમ શરીરમાંથી ચામડી દૂર કરવામ
પછી તેમાં છિદ્રો ક્યાંથી દેખાઇ શકે. (૨૭)

संयोगतो दुःखमनेकभेदं ।
यतोऽश्नुते जन्मवने शरीरी ॥

ततस्त्रिधासौ परिवर्जनीयो ।
यियासुना निवृत्तिमात्मनीनाम् ॥२८॥

મનુષ્ય બીજાના સંયોગમાં પડીને અનેક જાતના દુઃખો આ સંસાર રૂપી વનમાં ભોગવે છે તો જેમને આત્માને માટે મોક્ષની વાંછના હોય તેમણે .મન વચનને કાયાથી નિશ્ચય કરી તેવા મોહને છોડી દેવો જોઇએ. (૨૮)

सर्वं निराकृत्य विकल्पजालं ।
संसारकान्ताहनिपातहेतुम् ॥
विवक्तमात्मानमवेक्ष्यमाणो ।
निलीयसे त्वं परमात्मतत्त्वे ॥२९॥

આ સંસારરૂપી ઘાડ વનમાં ભટકવાના કારણરૂપી સર્વે વિકલ્પોની જાલને છોડી દઈ, હે મન! પોતાના આત્માને ભિન્ન જાણી પરમ સુખનું કારણ તથા ભવોના તાપનું નિવારણ એવા પરમાત્માના તત્વમાં તું લીન થાવ. (૨૯)

स्वयं कृतं कर्म यदात्मना पुरा ।
फलं तदीयं लभते शुभाशुभम् ॥
परेण दत्तं यदि लभ्यते स्फुटं ।
स्वयंकृतं कर्म निरर्थकं तदा ॥३०॥

જે કર્મો આત્માએ પોતાના આગળના ભવોમાં કરેલા છે તેના સારા તથા નરસા ફળો તેને ભોગવવા પડે છે.

જે પારકાએ આપેલ સુખ દુઃખ ભોગવવું પડે છે તેમ માની શકાય તો પછી પોતાના કરેલા કર્મો નિરર્થક થાય છે એમ માનવું પડે જે વાત વાસ્તવીક નથી. (૩૦)

निजार्जितं कर्म विहाय देहिनो ।
न कोपि कस्यापि ददाति किंचन ॥
विचारयन्नेवमनन्यमानसः ।
परो ददातीति विमुच्य शेमुषीम् ॥३१॥

મનુષ્યો પોતાના કર્મથી ઉપાર્જીત કરેલ ફળ ભોગવે છે. કોઈપણ મનુષ્ય કોઈ બીજાને કંઈપણ આપતો નથી એવો મનમાં દૃઢ વિચાર કરી ધ્યાન ધ્યાવે છે, તેઓ પોતાના મનમાં બીજા દુઃખ આપી શકે છે તેવો વિચાર મનમાં લાવી શકતા નથી. (૩૧)

यैः परमात्माऽमितगतिवन्द्यः ।
सर्वविविक्तो भृशमनवद्यः ॥
शश्वदधीतो मनसि लभन्ते ।
मुक्तिनिकेतं विभववरं ते ॥३२॥

જે પરમાત્માને અમિતગતિ આચાર્યે વન્દન કરેલું છે તે પરમાત્માને સર્વ દોષથી રહિત તથા સર્વ પદાર્થથી ભિન્ન માની વારંવાર ધ્યાનમાં મનુષ્યો ધારે છે, તેઓ જો મનમાં નિત્ય અનુભવ સાર સાથે ધ્યાન કરે તો આનન્દ-કારી મોક્ષની લક્ષ્મીને પામે છે. (૩૨)

नर्न्निवासी परिवर्जनीयो ।
निवृत्तिमात्मनीनाम ॥२८॥

[illegible] સંયોગમાં પડીને અનેક જાતના [illegible] સંસાર દુઃખી જગતમાં ભોગવે છે તો તેમને [illegible] [illegible] [illegible] (૨૮)

[illegible] ।
[illegible] ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥२९॥

[illegible]

[illegible]

જે પારકાએ આપેલ સુખ દુઃખ ભોગવવું પડે છે તેમ માની શકાય તો પછી પોતાના કરેલા કર્મો નિરર્થક થાય છે એમ માનવું પડે જે વાત વાસ્તવીક નથી. (૩૦)

निजार्जितं कर्म विहाय देहिनो ।
न कोपि कस्यापि ददाति किंचन ॥
विचारयन्नेवमनन्यमानसः ।
परो ददातीति विमुच्य शेमुषीम् ॥३१॥

મનુષ્યો પોતાના કર્મથી ઉપાર્જીત કરેલ ફળ ભોગવે છે. કોઈપણ મનુષ્ય કોઈ બીજાને કંઈપણ આપતો નથી એવો મનમાં દૃઢ વિચાર કરી ધ્યાન ધ્યાવે છે, તેઓ પોતાના મનમાં બીજા દુઃખ આપી શકે છે તેવો વિચાર મનમાં લાવી શકતા નથી. (૩૧)

यैः परमात्माऽमितगतिवन्द्यः ।
सर्वविविक्तो भृशमनवद्यः ॥
शश्वदधीतो मनसि लभन्ते ।
मुक्तिनिकेतं विभववरं ते ॥३२॥

જે પરમાત્માને અમિતગતિ આચાર્યે વન્દન કરેલું તે પરમાત્માને સર્વ દોષથી રહિત તથા સર્વ પદાર્થથી ભિન્ન માની વારંવાર ધ્યાનમાં મનુષ્યો ધારે છે, તેઓ મનમાં નિત્ય અનુભવ સાર સાથે ધ્યાન કરે તો આનન્દરી મોક્ષની લક્ષ્મીને પામે છે. (૩૨)

तत्त्रिधासौ परिवर्जनीयो ।
यियासुना निर्वृत्तिमात्मनीनाम् ॥२८॥

મનુષ્ય બીજાના સંયોગમાં પડીને અનેક જાતના દુઃખો આ સંસાર રૂપી વનમાં ભોગવે છે તો જેમને આત્માને માટે મોક્ષની વાંછના હોય તેમણે મન વચનને કાયાથી નિશ્ચય કરી તેવા મોહને છોડી દેવો જોઇએ. (૨૮)

सर्वं निराकृत्य विकल्पजालं ।
संसारकान्तारनिपातहेतुम् ॥
विविक्तमात्मानमवेक्ष्यमाणो ।
निलीयसे त्वं परमात्मतत्त्वे ॥२९॥

આ સંસારરૂપી ઘાડ વનમાં ભટકવાના કારણરૂપી સર્વે વિકલ્પોની જાળને છોડી દઈ, હે મન! પોતાના આત્માને ભિન્ન જાણી પરમ સુખનું કારણ તથા બધાના દુઃખનું નિવારણ એવા પરમાત્માના તત્ત્વમાં તું લીન થા. (૨૯)

स्वयं कृतं कर्म यदात्मना पुरा ।
फलं तदीयं लभते शुभाशुभम् ॥
परेण दत्तं यदि लभ्यते स्फुटं ।
स्वयंकृतं कर्म निरर्थकं तदा ॥३०॥

જે કર્મ આત્માએ પોતાના આગળના ભવોમાં કરેલા [illegible]

કે પારકાએ આપેલ સુખ દુઃખ ભોગવવું પડે છે તેમ માની શકાય તો પછી પોતાના કરેલા કર્મો નિરર્થક થાય છે એમ માનવું પડે એ વાત વાસ્તવીક નથી. (૩૦)

निमार्जितं कर्म विहाय देहिनो ।
न कोपि कस्यापि ददाति किंचन ॥
विचारयन्नेवमनन्यमानसः ।
परो ददातीति विमुच्य शेमुषीम् ॥३१॥

મનુષ્યો પોતાના કર્મથી ઉપાર્જીત કરેલ ફળ ભોગવે છે. કોઇપણ મનુષ્ય કોઈ બીજાને કંઇપણ આપતો નથી એવો મનમાં દૃઢ વિચાર કરી ધ્યાન ધ્યાવે છે, તેઓ પોતાના મનમાં બીજા દુઃખ આપી શકે છે તેવો વિચાર મનમાં લાવી શકતા નથી. (૩૧)

यैः परमात्माऽमितगतिवन्द्यः ।
सर्वविविक्तो भृशमनवद्यः ॥
शश्वदधीतो मनसि लभन्ते ।
मुक्तिनिकेतं विभववरं ते ॥३२॥

જે પરમાત્માને અમિતગતિ આચાર્યે વન્દન કરેલું છે તે પરમાત્માને સર્વ દોષથી રહિત તથા સર્વ પદાર્થથી ભિન્ન માની વારંવાર ધ્યાનમાં મનુષ્યો ધારે છે, તેઓ જો મનમાં નિત્ય અનુભવ સાર સાથે ધ્યાન કરે તો આનન્દકારી મોક્ષની લક્ષ્મીને પામે છે. (૩૨)

इति द्वात्रिंशतिवृत्तैः ।
परमात्मानमीक्षते ॥
योऽनन्यगतचेतस्को ।
यात्यसौ पदमव्ययम् ॥३३॥

જેઓ આવા બત્રીસ શ્લોકો વડે પરમાત્માનું ધ્યાન ધરે છે, તેઓ પોતાના મનને એકાગ્ર ચિત્તથી ધ્યાન ધરી શકે છે અને પરમાત્મા રૂપ અવ્યયપદને પામે છે.(૩૩)

શાન્તિઃ શાન્તિઃ શાન્તિઃ

